

REFERENČNA LESTVICA PARTICIPATIVNIH DEMOKRATIČNIH ŠOL

ORODJE ZA PARTICIPACIJO V ŠOLI!

"Participacija je pomembna protiutež uveljavljeni izobraževalni praksi, ki tvega odtujenost mladih in prepuščenost manipulaciji. Skozi pristno participacijo pri projektih, ki vključujejo rešitve resničnih težav, mladi razvijajo veščine kritične refleksije in primerjave perspektiv, ki so bistvenega pomena za samoodločanje glede političnih prepričanj. Korist je dvojna: samouresničitev otroka in demokratizacija družbe."

Hart, Roger A. (1992).
Children's Participation: From Tokenism to Citizenship.
Florence: United Nations Children's Fund

NASLOV V ANGLEŠKEM IZVIRNIKU: SCALE OF REFERENCE FOR DEMOCRATIC CITIZENSHIP SCHOOLS: A TOOL FOR SCHOOL PARTICIPATION!

KOORDINACIJA:

ECOS - COOPERATIVA DE EDUCAÇÃO, COOPERAÇÃO E DESENVOLVIMENTO, CRL

AVTORICI:

ANA MORGADO | ECOS - Cooperativa de Educação, Cooperação e Desenvolvimento, CRL.

JOANA FRANCO | ECOS - Cooperativa de Educação, Cooperação e Desenvolvimento, CRL.

PRISPEVKI:

Ta dokument je rezultat participacije in sodelovanja naslednjih projektnih sodelavcev: Anna Pomykoł, Peter Kastelic, Maria Isabel Duarte, Bruno Antônio, André Lara Ramos, Maria Conceição Santos, Priscila Soares, Helena Quintas, Teresa Laranjo, Alberto Melo, Natália Estrelo, Nuno da Silva, Ema Weixler, Pawel Kaczmarski, Alessia Steffè, Laura Morgan, Lea Škerlič, Lia Grazia Gobbo, Agnieszka Pielorz, Mateusz Oleś, Sylwia Janicka, Tomasz Chmielewski, Leonor Mendes, Tomás Rodrigues, João Janeiro, Luisa Lino, Daniel Candé, Gonçalo Jacob, Fernanda Silva, Adam Nowak, Vid Tratnik, Beatriz Carrasqueiro, Ana Cristina Oliveira, Ana Pinheiro, Eugénia Narciso in Clara Abegão.

JEZIKOVNI PREGLED V ANGLEŠKEM IZVIRNIKU:

MARIA ISABEL DUARTE | Agrupamento de Escolas de Pinheiro e Rosa
PETER KASTELIC | Kulturno izobraževalno društvo PiNA

KOORDINACIJA PREVODA V SLOVENŠČINO:

PETER KASTELIC | Kulturno izobraževalno društvo PiNA

JEZIKOVNI PREGLED SLOVENSKEGA PREVODA

POLONA ŠERGON

GRAFIČNO OBLIKOVANJE, POSTAVITEV IN ILUSTRACIJE:

MARIA FARRAGOLO | ECOS - Cooperativa de Educação, Cooperação e Desenvolvimento, CRL.

DATUM: OKTOBER 2016

Elektronska verzija publikacije je dosegljiva na:

<http://democraticschools.ecos.pt/>.

Ta publikacija je rezultat projekta Mreža participativnih demokratičnih šol / **Network of Democratic Citizenship Schools** (2015-1-PT01_KA201-013089), ki je financiran s strani Evropske unije skozi program ERASMUS +. Publikacija odraža mnenje avtorjev. Portugalska nacionalna agencija za programe ERASMUS + in Evropska komisija nista odgovorni za kakršnokoli uporabo publikacije ali za informacije v njej.

Publikacija ima licenco Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. Ogljed licence je dostopen na <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	6
2. REFERENČNA LESTVICA PARTICIPATIVNIH DEMOKRATIČNIH ŠOL	8
3. UPORABA REFERENČNE LESTVICE	10
3.1. SPLOŠNA NAVODILA	10
3.2. SMERNICE ZA UPORABO LESTVICE	12
3.3. STOPNJE PARTICIPACIJE	14
4. LESTVICA	20
5. KAKO RAZUMETI IN INTERPRETIRATI REZULTATE	38
6. VPRAŠANJA ZA REFLEKSIJO	42
7. PROJEKT MREŽA PARTICIPATIVNIH DEMOKRATIČNIH ŠOL	43
8. PROJEKTNI PARTNERJI	44
9. VIRI IN LITERATURA	46

1. UVOD

Živimo v kompleksni in zahtevni družbi, ki po eni strani teži k aktivni participaciji državljanov, po drugi pa spodbuja individualizem in tekmovalnost. V nasprotju z naraščajočim očitnim **odmikom mladih od konvencionalne politične participacije** aziskave zadnjih let kažejo, da se mladi ne odmikajo od demokratičnega in državljanskega obnašanja, pač pa skušajo **najti nove načine**, da bi bil njihov glas slišan.

S svojo izredno energijo, ustvarjalnostjo, nadarjenostjo, **talenti in potencialom za spremembe lahko mladi odločilno prispevajo k razvoju naših skupnosti**. Ustvarjanje novih in preoblikovanje obstoječih prostorov je zato bistvenega pomena, da lahko mladi resnično participirajo, in sicer v procesih in pri stvareh, ki jih zadevajo in skušajo razširiti njihova obzorja z ustreznimi vprašanji glede njihove lokalne, regionalne, nacionalne, evropske in celo globalne skupnosti. Družba, ki ne spodbuja in ne podpira mladih glede participacije pri iskanju rešitev za njihove težave in težave njihove skupnosti, ne more pričakovati, da bodo ti kasneje postali aktivni in participativni državljani. Ta spodbuda in podpora je še posebej odločilna pri marginaliziranih in ogroženih mladih.

*Glede na **Listino Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in učenje človekovih pravic**¹ "izobraževanje za demokratično državljanstvo" zajema izobraževanje, usposabljanje, ozaveščanje, informiranje, prakse in aktivnosti, katerih cilj je učence opremiti z znanjem, veščinami, razumevanjem in razvojem njihovih stališč in vedenj, da bi jim omogočili uveljavljanje in branjenje njihovih demokratičnih pravic in odgovornosti v družbi, vrednotenje različnosti in igranje aktivne vloge v demokratičnem življenju z namenom spodbujanja in zaščite demokracije ter pravne države.*

---

¹ Listina je dosegljiva na: www.coe.int. Listina ni dosegljiva v slovenskem jeziku.

Listina dodatno pojasnjuje, da bi morali pri poučevanju, učenju in aktivnostih upoštevati ter spodbujati vrednote in načela demokracije in človekovih pravic – zlasti vodenje izobraževalnih institucij, vključno s šolami, bi moralo odražati in spodbujati vrednote človekovih pravic ter opolnomočenje in aktivno sodelovanje učencev, učnega osebja in drugih deležnikov, vključno s starši.

Participacija spada med **človekove pravice** in je neodtujljiva vrednota, obenem pa je **pedagoški proces**, kar pomeni, da je najboljši način učenja participacije preko participiranja samega, z razvojem veščin in kompetenc, vrednot in obnašanj, ki vodijo k aktivnemu in odgovornemu državljanstvu (po principu učenje z delom oziroma learning-by doing).

Mladi lahko tudi v šolah izkusijo participacijo, in sicer ne le s prevzemanjem odgovornosti in sprejemanjem odločitev glede učnega procesa, pač pa tudi preko diskusij in delovanja, povezanega z lokalnimi, regionalnimi, nacionalnimi in globalnimi zadevami. V tem kontekstu **šole lahko in bi tudi morale igrati pomembno vlogo pri zagotavljanju znanja in izkušenj v zvezi z državljansko pripadnostjo** in omogočanjem ter spodbujanjem participacije različnih akterjev (dijakov, profesorjev, staršev/skrbnikov in nepedagoških šolskih delavcev) pri iskanju rešitev s pomočjo vključitve ne le šolske in bližnje (lokalne) skupnosti (lokalna državljanska pripadnost), temveč tudi z omogočanjem razvoja občutka pripadnosti evropski in globalni skupnosti (evropska in globalna državljanska pripadnost).

Za zagotavljanje podpore šolam v tem procesu pa je treba zagotoviti **(1) celovito in ustrezno orodje**, ki predstavlja praktične smernice za pospeševanje participacije, ter tudi **(2) razvoj strategij za vključitev** dijakov in drugih relevantnih šolskih akterjev v ta proces.

2. REFERENČNA LESTVICA PARTICIPATIVNIH DEMOKRATIČNIH ŠOL

Referenčna lestvica participativnih demokratičnih šol predstavlja **praktično orodje za samoevalvacijo** šolskih akterjev glede participacije v učnih in odločevalskih procesih ter odnosih s skupnostjo. Uporabna je kot standardni okvir za šole v Evropski uniji, ki želijo ugotoviti, na kateri stopnji participacije šolskih akterjev so; poleg tega lestvica šole spodbuja k novim korakom za izboljšanje stopnje njihove participacije.

Lestvico smo pripravili za **uporabo na srednjih šolah oziroma šolah s primerljivo stopnjo izobrazbe**. Prilagoditi jo je mogoče tudi nižjim stopnjam izobrazbe, pri čemer pa je treba upoštevati različne vloge, ki jih v tem primeru imajo starši/skrbniki, učitelji/profesorji in učenci/dijaki na šolah na določeni stopnji izobrazbe. Lestvica temelji na posameznih korakih, pri čemer vsak nadaljnji korak predstavlja višjo stopnjo participacije pripadnikov šolske skupnosti in posledično večjo stopnjo spodbujanja aktivnega državljanstva na šoli.

Lestvica pa ni le orodje, temveč tudi **proces oziroma povabilo šolam, da postanejo bolj participativne**. Ta proces sestavljata **samoevalvacija participacije** vseh relevantnih deležnikov šole (predvsem dijakov, profesorjev, staršev/skrbnikov in drugih akterjev v skupnosti, npr. lokalnih skupnosti, civilnodruženih organizacij, drugih šol itd.) ter strateški načrt za izboljšanje participacije šol, ki ga skupaj in z medsebojno podporo zastavijo relevantni šolski akterji².

Glavni cilj je torej, da **vsaka šola sledi svojemu tempu in da najde sebi lasten način**, kako postati bolj participativna šola. Lestvica je torej pripravljena kot orodje za samoevalvacijo in ne vključuje zunanjih nadzornih mehanizmov, pri tem pa je dovolj fleksibilna, da vsaka šola poišče sebi primeren način njene uporabe (glede na realnost posamezne šole), zato je pomembno, da šole – z namenom kasnejše primerjave pri napredku v različnih šolskih letih – vedno upoštevajo primerljive kriterije.

Po drugi strani pa lestvica **ni bila pripravljena z namenom primerjave ali tekmovanja med različnimi šolami**, kar pa ne pomeni, da šole, ki izhajajo iz podobnega konteksta in se želijo v tem pogledu učiti druga od druge, ne morejo pripraviti primerjalnih zaključkov. Pomembno je le, da se medsebojno uskladijo glede skupnih kriterijev.

---

2. Nekaj primerov strateških načrtov šol za večjo participacijo je dosegljivih na: www.democraticschool.ecos.pt.

Referenčna lestvica participativnih demokratičnih šol je rezultat sodelovanja treh šol in treh organizacij civilne družbe (nevladnih organizacij) s Portugalske, Poljske in Slovenije, in sicer v sklopu projekta Mreža participativnih demokratičnih šol (angl. **Network of Democratic Citizenship Schools**).

Med januarjem in aprilom 2016 so delovne skupine iz vsake od vključenih držav pripravile **kartiranje** oziroma **pregled šolske participacije na lokalnem oziroma nacionalnem nivoju**, zbrale in uredile podatke glede zakonodaje in predpisov, trenutnih praks, relevantnih deležnikov in ciljev, identificirale in raziskale pa so tudi različne modele obstoječih participativnih šol. Pri tem so uporabile skupno metodologijo in smernice, ki so vključevale **analize in pregled** obstoječih **podatkov, intervjuje** s ključnimi šolskimi akterji ter izpeljavo fokusnih skupin z dijaki, profesorji, ravnatelji, nepedagoškimi šolskimi delavci in starši/skrbniki.

Maja 2016 smo projektni partnerji izpeljali **mednarodno usposabljanje**, ki je potekalo na portugalski partnerski šoli Agrupamento de Escolas de Pinheiro e Rosa (AEPROSA) v mestu Faro (Portugalska). Zbrane podatke, pretekle izkušnje in na usposabljanju pridobljeno znanje smo kasneje uporabili za razvoj pričujočega orodja. Na omenjenem usposabljanju smo predstavili in analizirali različna orodja in instrumente o državljski participaciji in participaciji mladih, kot osnovo za referenčno lestvico participativnih šol pa smo izbrali model »**IAP2 Spectrum of Public Participation**« (prim. <http://iap2canada.ca/page-1020549>), ki ga je pripravilo Mednarodno združenje za javno participacijo (angl. International Association for Public Participation). Pripravili smo tudi sklope (dimenzije) in podsklope (poddimenzije) referenčne lestvice, pri čemer smo uporabili realne primere, in določili vizijo najbolj participativnih demokratičnih šol.

Partnerji smo se dodatno posvetovali s **skupino portugalskih strokovnjakov**, ki je s svojimi relevantnimi predlogi in priporočili (npr. o pomenu ohranjanja učenja v razredu kot posebne postavke za samoocenjevanje ter uporabe dejanskih primerov, izhajajočih iz prakse kot načina ohranjanja in posodabljanja lestvice) velikodušno prispevala k razvoju lestvice.

Končno verzijo dokumenta oziroma lestvice so pripravile delovne skupine vseh treh v projekt vključenih nevladnih organizacij ob podpori vseh treh šolskih timov, posebej portugalskega. Lestvica je bila tudi testirana s strani vseh partnerjev na transnacionalnem projektnem sestanku in pri številnih lokalnih aktivnostih na vseh treh partnerskih šolah.

3. UPORABA REFERENČNE LESTVICE

3.1. SPLOŠNA NAVODILA

Za potrebe samoocenjevanja je šolsko okolje razdeljeno v štiri sklope oziroma dimenzije:

A) učni proces;

B) odločevalski proces;

C) vpetost v širše okolje;

D) inkluzija - ki je transversalna (prečna) dimenzija, ki se osredotoča predvsem na participacijo nekaterih posameznikov ali skupin v vseh ostalih dimenzijah oziroma sklopih.

Za vsakega izmed sklopov je predvidenih **več podsklopov (poddimenzij)**, namenjenih samooceni štirih skupin šolskih akterjev, kot opredeljenih v nadaljevanju, in sicer:

- **dijakov** - oseb, ki obiskujejo izobraževalno ustanovo z namenom razvijanja novega znanja, kompetenc ali vrednot ter doseganja določene stopnje izobrazbe oziroma kvalifikacije;

- **profesorjev** - oseb, ki delajo na izobraževalni ustanovi in katerih glavna vloga je podpora dijakom pri pridobivanju znanja, kompetenc ali vrednot ter pridobivanju določene stopnje izobrazbe oziroma kvalifikacije;

- **staršev/skrbnikov** - oseb, odgovornih za spremljanje izobraževalne poti dijakov, tj. staršev, drugih družinskih članov, skrbnikov idr.;

- **nepedagoških šolskih delavcev oziroma osebja** - oseb, ki delajo na izobraževalni ustanovi, vendar niso profesorji, njihove vloge pa so npr. administrativna, organizacijska, logistična ali pedagoška podpora (npr. psiholog, šolski svetovalci idr.).

Evalvacijo se izpolnjuje skozi štiri (4) evalvacijske tabele, po eno na dimenzijo oziroma sklop, ki jih izpolnijo pripadniki vseh štirih skupin šolskih akterjev. S prvo tabelo »A) Učni proces« in prvo skupino šolskih akterjev, tj. kategorijo »Dijaki«, šole izberejo stopnjo participacije, ki ustreza angažiranosti dijakov v vsakega izmed predstavljenih podsklopov oziroma poddimenzij.

Stopnje participacije so označene poleg posamezne tabele s specifičnimi simboli in kratko izjavo ter so ocenjene od 0 do 4. Poln opis stopenj participacije je naveden v podpoglavju številka 3.3. V skladu z opisom in smernicami, zapisanimi v podpoglavju številka 3.2., šole izberejo stopnjo, ki najbolj ustreza njihovi trenutni situaciji.

Za vsako izbrano stopnjo participacije šole zapišejo tudi odgovor na vprašanje »Zakaj ste izbrali to stopnjo?« ter dodajo kratek opis in primere procesov kot utemeljitve svoje izbire. Ti opisi lahko kot primer ali smernice služijo drugim šolam, ki bodo lestvico uporabljale v prihodnje. Ko je zaključeno izpolnjevanje stopenj participacije v kategoriji »Dijaki«, šola sešteje doseženo vsoto in jo zapiše v razdelek »Skupaj« ter nadaljuje z evalvacijo participacije drugih treh skupin šolskih akterjev, dokler niso izpolnjene vse štiri tabele.

							ZAKAJ STE IZBRALI TO STOPNJO?
		0	1	2	3	4	
DIJAKI	A1		X				A.1. Dijaki na zvečta šolskega leta prejmejo dokument, ki vsebuje program in cilje posameznega šolskega predmeta. A.2. ....
	A2			X			
	A3		X				
	A4				X		
SKUPAJ ⑦							

Kadar ni informacije o participaciji določenega šolskega akterja pri posamezni poddimenziji oziroma podsklopu, šole izberejo opcijo »Ni informacije«. V tem primeru bo rezultat odražal podobno stanje kot pri neparticipaciji šolskega akterja, saj bo šola pri takšni poddimenziji oziroma podsklopu prejela 0 točk. Pričakujemo, da bo to »pravilo« šole spodbudilo k samorefleksiji glede participacije določene skupine šolskih akterjev.

V določenih primerih, tako na regionalnem kot tudi nacionalnem nivoju, se pri posameznih dimenzijah (sklopih) ali poddimenzijah (podsklopih) lahko izkaže, da participacija staršev/skrbnikov ali nepedagoškega šolskega osebja ni relevantna za ocenjevanje. V teh primerih se lahko šola odloči, da določena dimenzija ali poddimenzija »Ni uporabna« za katero izmed omenjenih skupin šolskih akterjev. Posledično se ti rezultati ne upoštevajo niti pri seštevkih tega segmenta, končnemu rezultatu pa je zato treba odšteti del seštevka, ki odgovarja temu segmentu evalvacije. Več informacij o tem, kako izračunati končne rezultate v takšnih situacijah, se nahaja v poglavju številka 5. Vendar bodite pozorni, saj ta izjema velja le v primeru staršev/skrbnikov in nepedagoškega šolskega osebja, medtem ko participacija dijakov ali profesorjev ne more spadati v kategorijo »Ni uporabna«!

Po opravljeni samoevalvaciji sklopov oziroma dimenzij A), B), C) in D) šole prepisejo skupne seštevke rezultatov participacije posameznih šolskih akterjev (iz razdelka »Skupaj«) v tabelo s skupnimi rezultati in jih nato seštejejo »Skupni seštevke«. Skupni seštevke tako predstavlja stopnjo participacije šole. Poleg tega je iz tabele razvidna stopnja participacije glede na posamezno skupino šolskih akterjev in glede na dimenzijo oziroma sklop. Več o interpretaciji rezultatov lahko preberete v poglavju številka 5. Za lažje izpolnjevanje je v dokumentu na voljo tudi nekaj primerov aktivnosti, projektov in iniciativ. Šola lahko primere vzporeja s svojo realnostjo in se tudi na podlagi primerov odloči, katero stopnjo participacije izbrati.

3.2. SMERNICE ZA UPORABO LESTVICE

Pri uporabi lestvice je treba slediti naslednjim smernicam:

Štejejo le splošno uveljavljene prakse; posamični primeri praks ne štejejo - Pri izvedbi samoocene je treba upoštevati splošno uveljavljene prakse šolske participacije (bodisi regulirane ali neregulirane). Posamični primeri se lahko upoštevajo le kot primeri dobre prakse, ki jo je mogoče razširiti in deliti, vendar pa se ti primeri ne morejo šteti k rezultatom samoocenjevanja. Podobno velja za šolske regulative in predpise, če se ti v praksi ne izvajajo. Četudi je morda težko identificirati splošno uveljavljene prakse, je torej ob upoštevanju raznolikosti, ki obstaja znotraj šol (poklicni in splošni programi, posebne potrebe, različne vloge profesorjev in dijakov itd.), pomembno najti kompromisne rešitve, ki šolo prikazujejo kot celoto.

Šteje le neposredna participacija ali resnično zastopanje - Šolski akter je del neke odločitve samo v primeru, ko se lahko osebno odloči za določeno možnost (neposredna participacija) ali če ga na sorazmeren in pošten način zastopa oseba, izbrana na svobodnih in poštenih volitvah oziroma glasovanju. Na primer, če so dijaki številčnejši, v šolskem organu pa je njihovo število manjše od števila profesorjev, takšen organ ne more šteti za organ, ki zastopa dijake.

Vsi šolski akterji so relevantni - Lestvica upošteva štiri skupine šolskih akterjev – dijaki, profesorji, starši/skrbniki in nepedagoški šolski delavci –, njihove vloge ter zaželeno ravnotežje razporeditve moči med njimi. Izjemoma sta lahko skupini nepedagoških šolskih delavcev ter staršev/skrbnikov zaradi različnih okoliščin pri enem ali več sklopih/dimenzijah ali podsklopih/poddimenzijah nerelevantni. Ta izjema pa ne velja za dijake in/ali profesorje! Več o tem, kako postopati v tovrstnih situacijah, najdete v podpoglavju številka 3.1.

Vsak posameznik velja oziroma šteje enako - Pri analizi participacije določene skupine šolskih akterjev je pomembno, da upoštevamo vse osebe, ki tej skupini pripadajo, kar pomeni, da v kolikor vsem osebam z enako vlogo v šoli niso omogočene enake možnosti, nekateri dijaki, profesorji, starši/skrbniki ali nepedagoški šolski delavci pa imajo privilegiran dostop do odločanja, tovrstna praksa ne sme šteti za veljavno.

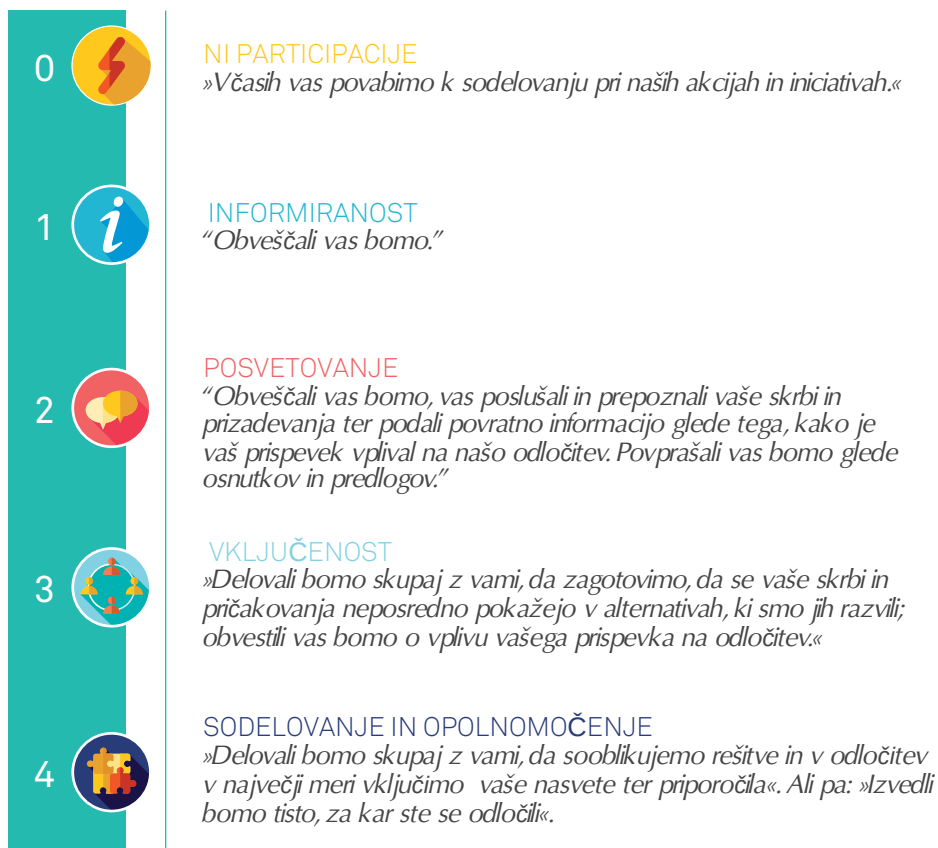
Šteje le efektivna participacija - Pri analizi participacije določene skupine šolskih akterjev je pomembno oceniti ne le ali pripadniki skupine lahko participirajo, temveč tudi ali zares participirajo. Če imajo vsi pravico participirati, večina pa jih ne participira, bi morala biti samoocena participacije nizka.

Kadar šolskim akterjem niso na voljo relevantne informacije, takrat participacije ni - Informacije so ključne za katerokoli stopnjo participacije in predstavljajo prvi korak vzpostavljanja participacije. Če šolski akterji nimajo relevantnih informacij glede posameznih sklopov (dimenzij) in/ali podsklopov (poddimenzij), so na nični stopnji participacije (stopnja 0), četudi so deležni posvetovanja ali celo sodelujejo pri odločitvah oziroma so opolnomočeni za lastno delovanje (stopnje 2, 3 in 4).

Štejejo tako notranji kot zunanji dejavniki - Pri ocenjevanju participacije šolskih akterjev je treba upoštevati tako notranje kot zunanje dejavnike, ki prispevajo k in vplivajo na šolsko realnost, četudi ti niso odvisni od šole. Na primer, če nacionalna zakonodaja ne predvideva, da imajo šole možnost odločanja glede določene zadeve in četudi se šola ne strinja s trenutno zakonodajno ureditvijo ali si želi drugačne ureditve, morajo šole pri ocenjevanju določenega podsklopa/poddimenzije upoštevati nižjo stopnjo participacije svojih akterjev. Šole bi v tem primeru pri samoocenjevanju morale beležiti tovrstne primere in jih uporabiti kot osnovo za definiranje korakov znotraj svojih akcijskih načrtov za izboljšanje participacije.

3.3. STOPNJE PARTICIPACIJE

Za potrebe priučujoče samoevalvacije je treba upoštevati naslednjih 5 stopenj participacije:³

3. Stopnje participacije in njihove razlage (razen stopnje 0 – Ni participacije) so osnovane na podlagi dokumenta *IAP2 Spectrum of Public Participation*, ki ga je pripravilo Mednarodno združenje za javno participacijo (International Association for Public Participation).

VEČ O STOPNJI⁴

0 NI PARTICIPACIJE

Šolski akter/-ji ne participira/-jo, saj nima/-jo niti informacij niti sredstev za vsakodnevno udejstvovanje na šoli, zato tudi ne razumejo konteksta (težave, priložnosti itd.). K primerom na tej stopnji lahko štejemo tudi manipulativno, dekorativno in navidezno participacijo (Hart, 1999).

Za stopnjo »Ni participacije« lahko najdemo več primerov. Pogost primer manipulacije je povabilo dijakom, družinam, profesorjem k pripravi projekta za izboljšanje šole, pri čemer ti povedo svoje predloge, za katere pa nikoli ne dobijo povratne informacije ali ne izvedo, kako so bili uporabljeni za »oblikovanje skupnega« ali »participativnega akcijskega načrta«.

Pri dekorativni participaciji lahko pomislimo na obeležitev različnih svetovnih dni ali drugih priložnosti, na katerih šolski akterji nastopajo (npr. plešejo ali pojejo), fotografirajo, so del aktivnosti, vendar pa slabo poznajo njihov namen in nimajo besede pri organizaciji dogodka. Šolski akterji so tam le zato, da okrepijo dogodek in nič več.

Navidezna participacija je način ustvarjanja navideznega dejanja ali geste, npr. ustvarjanje navideznih enakih možnosti za manjšino ali marginalizirano skupino v odnosu do večine. Tak primer je, kadar imajo dijaki enega predstavnika v šolskem svetu, ki ga sicer sestavlja 20 ali 30 odraslih oseb.

4. Tabela je (razen stopnje 0 – Ni participacije) osnovana na podlagi povzetkov dokumenta Massive Online Course "Engaging Citizens: A game changer for development?", 2nd edition, organized by the World Bank in 2015.

1 INFORMIRANOST

Šolski akter/-ji razpolaga/-jo s kontinuiranimi, uravnoteženimi in objektivnimi informacijami, ki so mu/-ji/-jim v pomoč pri razumevanju problema, alternativ, priložnosti in/ali rešitev.

Informiranost je osnovna stopnja participacije, vendar bistvena za vse ostale stopnje in prvi korak k participaciji.

Informiranost je dvosmeren proces. Tudi kadar so informacije na voljo, to še ne pomeni, da bo druga stran to informacijo prejela, bila dovolj informirana, informacijo na kakršenkoli način uporabila, naredila korak k večji participaciji.

Informirati ali biti informiran še ne nujno vodi k pridobljenemu znanju ali povečani participaciji. Ne glede na to pa se participativni proces vedno prične in je odvisen od dosegljivih informacij za vse potencialne udeležence. Kako naj npr. dijaki participirajo v šoli, če ne poznajo strukture šole, predpisov in pravilnikov? Enako velja za profesorje, nepedagoške šolske delavce in starše/ skrbnike.

Informiranost je torej ključ do participacije!

2 POSVETOVANJE

Šolski akterji od šole dobijo informacije in podajajo mnenja o analizah, alternativah in/ali odločitvah.

Posvetovanje je morda najpogostejša oblika participacije. V demokratičnih družbah smo deležni posvetovanja glede različnih političnih odločitev (volitve), družbenih in ekonomskih vprašanj (vprašalniki o zadovoljstvu, participativni proračuni). Posvetovanje je zelo hvaležen in enostaven način vključevanja ljudi, vendar lahko vodi k zmanjšanju participacije, če ti nimajo dovolj informacij. Primer iz šole: Ali jaz, kot dijak ali starš, s sodelovanjem pri anketi povečujem svojo participacijo? Ali sem dobil/a dovolj informacij o vidikih, po katerih me sprašujejo? Ali sem prejel/a dovolj informacij o rezultatih ankete?

Poleg potrebe po informiranju posvetovalni procesi povečujejo participacijo le v primeru, ko vprašani tudi dobi nek odgovor oz. povratno informacijo tistega, ki se je z njim/njo posvetoval. Ali zaradi svoje participacije opazim kakšno posledico pri posvetovalnih procesih na šoli? Če tega ne opazim, obstaja verjetnost, da se posvetovalnega procesa ne bom več udeležil/-a. Ob pomanjkanju informacij ali neodzivnosti se posvetovanje torej lahko izkaže za katastrofalno. Kljub temu pa je posvetovanje enostaven način vključevanja majhnih ali velikih skupin udeležencev in bi morale vedno igrati pomembno vlogo v procesih participacije. Z uporabo primerne metodologije in ob primernem nadaljevanju lahko posvetovanje motivira ljudi in povečuje njihovo nadaljnjo participacijo.

3 VKLJUČENOST

Odločevalci v odločevalskem procesu sodelujejo neposredno z različnimi šolskimi akterji z namenom razumevanja in upoštevanja njihovih skrbi in prizadevanj.

Kadar so ljudje vključeni, so tudi udeleženi, delujejo z drugimi, izrazijo mnenje o nečem ter se počutijo del določenih aktivnosti, odločitev, procesov. Vključenost torej pomeni tudi participacijo, ki je – odvisno od situacije – lahko bolj ali manj aktivna. V šoli so tako dijaki lahko vključeni v pripravo učnih aktivnosti ali proslav, starši/skrbniki so lahko vključeni v šolske aktivnosti (branje ali pripovedovanje zgodb, predstavitev službe oziroma dela, ki ga opravljajo, itd.); profesorji in nepedagoški šolski delavci pa so lahko vključeni v šolske projekte.

Za analizo stopnje participacije kot rezultata vključenosti udeležencev moramo upoštevati naslednje: prva zadeva je stopnja iniciativnosti udeležencev (npr.: Ali so bili starši/skrbniki vključeni v določeno aktivnost na lastno pobudo ali pa so jih povabili profesorji?); druga stvar je pariteta njihove vključenosti (npr.: Dijaki so bili vključeni v pripravo šolske igre; toda ali so bili vključeni v vse faze procesa ali zgolj v tiste, ki so jim jih namenili profesorji?); in zadnja, vendar najpomembnejša zadeva – odločanje. Ali imajo vsi enake možnosti udeležbe pri odločanju? Npr., ali so dijaki udeleženi pri odločanju o letnem načrtu aktivnosti? Ali so starši/skrbniki vključeni v reševanje disciplinskih težav? Ali so profesorji in nepedagoški šolski delavci vključeni pri vzpostavljanju šolskih pravilnikov?

Vključenost je vedno oblika participacije, ki povečuje občutek pripadnosti, gradi povezovanje skupine in identiteto organizacije oziroma skupnosti. Pariteta in odločanje sta lahko – odvisno od stopnje participacije – nagradi sami po sebi, vendar poleg tega spodbujata in povečujeta posameznikovo participacijo.

4 SODELOVANJE IN OPOLNOMOČENJE

Odločevalci se povezujejo s šolskimi akterji glede vseh vidikov odločitve, vključno z razvojem alternativ in identificiranjem zaželenih rešitev, ali pa je odločitev povsem v rokah šolskih akterjev.

Sodelovati pomeni delovati skupaj; sodelovanje torej pomeni, da pri izdelavi/pripravi/organizaciji/izvedbi sodelujejo različni ljudje. Participacijo bi morali vedno razumeti kot rezultat sodelovanja udeležencev in je pravzaprav sodelovalni proces, v katerega vsak udeleženec prispeva svoj trud, ustvarjalnost, odgovornost ali kako drugače prispeva v skupno dobrobit. Sodelovanje je torej precej izdelana oblika participacije, ki vključuje ne le iniciativnost, pariteto ali odločanje, pač pa tudi diskusije, rešitve ter delitev odgovornosti in koristi. Ali npr. profesorji sodelujejo drug z drugim za povečanje dosežkov dijakov? Ali v razredu dijaki sodelujejo pri vključitvi novega sošolca ali pri reševanju določenega problema? Ali lahko identificiramo primer sodelovanja profesorjev in dijakov ali sodelovanja profesorjev in nepedagoških šolskih delavcev ali profesorjev in staršev/skrbnikov?

Participacija je vedno oblika opolnomočenja. Pri vseh oblikah participacije – tako pri informiranosti, posvetovanju, vključenosti kot sodelovanju – udeleženci in organizatorji pridobijo na moči. Pridobijo moč nad samim seboj, v svojem družbenem okolju, življenju in razvoju. Vendar pa participacija postane način delovanja šele takrat, ko jo sami sebi priznamo kot obliko osebnega in družbenega opolnomočenja. Ljudje, ki se zavedajo opolnomočenja s pomočjo participacije, iščejo nove oblike participacije. Ravno zato angažirani državljani postanejo bolj aktivni, trajnostno naravnane organizacije in razvoj skupnosti pa odvisne od povečanja participacije ljudi.

4. LESTVICA

A. UČNI PROCES

Ta dimenzija oziroma sklop je sestavljen/a iz vseh odločitev glede individualnih in skupinskih učnih procesov, ki se dogajajo na šoli, tako v kot tudi izven razreda, vključno s formalnim učnim načrtom,⁵ obšolskimi ter zunajšolskimi dejavnostmi⁶ na nivoju šole ali razreda.

B. ODLOČEVALSKI PROCES

Ta dimenzija/sklop zajema odločevalski proces, ki ni vezan na učenje v razredu ali na oddelčno oziroma šolsko raven, vključno s procesi, skozi katere so te odločitve implementirane ali evalvirane.

C. VPETOST V ŠIRŠE OKOLJE

Sklop sestavljajo povezave in odnosi šole z drugimi družbenimi akterji, in sicer šolami, družbenimi skupinami, družinami, podjetji, javnimi institucijami in civilnodružbenimi (nevladnimi) organizacijami na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni.

D. INKLUZIJA

Ta sklop vključuje pravico, da morajo sodelovati vsi akterji brez diskriminacije, ne glede na njihov izvor, barvo kože, spol, veroizpoved ali prepričanje, jezik, politična prepričanja, družbeni izvor, status, lastnino itd. To pomeni, da so vsi posamezniki cenjeni, vsi imajo zagotovljene enake možnosti, odpravljajo se ovire do participacije na vseh ravneh (informiranost, posvetovanje, vključenost, sodelovanje in opolnomočenje).

---

5. Formalni učni načrt (ali učni načrt, kurikulum) se običajno nanaša na znanja in veščine, za katere se pričakuje, da se jih bodo dijaki naučili. Ti vključujejo standarde učenja ali učne cilje, ki naj jih dijaki dosežejo; sklope in lekcije, ki jih profesorji poučujejo; naloge in projekte, ki naj jih dijaki izvedejo; knjige/delovne zvezke, materiale, videe, predstavitve, dodatno literaturo ali branje, ki se pri predmetu uporabljajo; teste/kontrolne naloge t.i. metode evalvacije preverjanja znanja. Povzeto po: The Glossary of Education Reform: <http://edglossary.org/curriculum/>.

6. Na splošno so **obšolske** dejavnosti podaljšek formalnih učnih izkušenj znotraj akademskega programa, medtem ko lahko **zunajšolske** dejavnosti šola ponuja, vendar te niso nujno **eksplicitno** vezane na akademski program, znanje pa se nujno ne preverja. To razlikovanje je lahko v praksi zelo zamagljeno, saj se termina uporabljata tudi izmenjaje oziroma kot sinonima. Šport npr. navadno povezujeemo z zunajšolskimi dejavnostmi, medtem ko naravoslovje večkrat.

A. UČNI PROCES

Ta dimenzija oziroma sklop je sestavljen/a iz vseh odločitvev glede individualnih in skupinskih učnih procesov, ki se dogajajo na šoli, tako v kot tudi izven razreda, vključno s formalnim učnim načrtom, obšolskimi ter zunajšolskimi dejavnostmi na nivoju šole ali razreda.

A.1. RAZVOJ/OBLIKOVANJE UČNEGA NAČRTA Razvoj/oblikovanje elementov formalnega učnega načrta, kot so npr. vsebina in cilji na ravni šole ali razreda.

A.2. IMPLEMENTACIJA UČNEGA NAČRTA Implementacija elementov formalnega učnega načrta, vključno z uporabljenimi metodologijo in aktivnostmi za individualno ali skupinsko učenje.

A.3. EVALVACIJA UČNEGA NAČRTA Aktivnosti, izpeljane z namenom evalvacije (povratna informacija in predlogi glede izboljšanj, ocen itd.) vseh delov formalnega učnega načrta.scores, etc.

A.4. OBŠOLSKO IN ZUNAJŠOLSKO UČENJE/AKTIVNOSTI Definiranje in implementacija obšolskih in zunajšolskih vsebin, aktivnosti in učnih ciljev (glej definicijo na strani 21). Obšolske in zunajšolske aktivnosti lahko zajemajo: izlete, dodatne tečaje in predavanja, šolske projekte, integracijo dijakov, socialno učenje, praznike in proslave.

OPOMBA: V nekaterih kontekstih sta razvoj in implementacija učnega načrta tako prepletena in soodvisna, da ni smiselno govoriti o dveh ločenih poddimenzijah/podsklopih. Če se to nanaša na vašo situacijo, naredite evalvacijo le za poddimenzijo/podsklop »A.1 – Razvoj učnega načrta«. V tem primeru se ocena za posamezne šolske akterje pri poddimenziji/podsklopu A.1 podvoji (šteje dvojno).

STOPNJE PARTICIPACIJE

0 Akterji ne sodelujejo   **1** Akterji so informirani   **2** Z akterji se posvetujejo   **3** Akterji so vključeni   **4** Akterji sodelujejo in sodeločajo (sami ali v sodelovanju z drugimi šolskimi akterji)

		0	1	2	3	4	ZAKAJ STE IZBRALI TO STOPNJO?
DIJAKI	A1						
	A2						
	A3						
	A4						
PROFESORJI	A1						
	A2						
	A3						
	A4						
STARŠI/SKRBNIKI	A1						
	A2						
	A3						
	A4						
NEPEDAGOŠKI ŠOLSKI DELAVCI	A1						
	A2						
	A3						
	A4						

STOPNJE PARTICIPACIJE

- 0 Akterji ne sodelujejo
- 1 Akterji so informirani
- 2 Z akterji se posvetujejo
- 3 Akterji so vključeni
- 4 Akterji sodelujejo in soodločajo

NEKAJ PRIMEROV AKTIVNOSTI IN INICIATIV ZA VSAKO IZMED STOPENJ PARTICIPACIJE

A.1. | RAZVOJ UČNEGA NAČRTA

- 1 Profesorji na razrednih ali govorilnih urah namenijo čas predstavitvi poglavitnih vsebin in ciljev učnega načrta dijakom oziroma staršem;
- 2 Profesorji Ministrstvu za izobraževanje pošljejo komentarje glede opredelitve učnega načrta in znatno prispevajo k predlogom glede posameznih predmetov;
- 2 Profesorji ocenijo/preverijo motivacijo, interes, strahove in/ali potencialne prispevke dijakov/družin/nepedagoških šolskih delavcev k razvoju učnega načrta;
- 3 Dijaki pripravijo in izvedejo teoretični del učne ure/predavanja;
- 4 Profesorji Ministrstvu za izobraževanje predlagajo pilotni projekt o eksperimentalnih, inovativnih vsebinah znotraj učnega načrta;
- 4 Learning Plans Dijaki in profesorji skupaj razvijejo načrte učenja;
- 4 Procesi tutorstva za podporo pri osebnem razvoju in smernicah za doseganje učnih ciljev, ki vključuje profesorje in dijake.

A.2. | IMPLEMENTACIJA UČNEGA NAČRTA

- 1 Profesorji namenijo čas predstavitvi tematik svojega predmeta dijakom in/ali njihovim družinam ter jih informirajo glede implementacije elementov učnega načrta, vključno z metodologijami in aktivnostmi;
- 2 Dijaki in/ali stariši lahko s profesorjem diskutirajo ali predlagajo metodologije;
- 3 Profesorji upoštevajo (individualne ali skupinske) preference dijakov glede implementacije učnega načrta;
- 4 Dijaki definirajo, organizirajo in vodijo učne ure ter izberejo metodologijo;
- 4 Dijaki odločijo, kako raziskovati določene tematike znotraj predmetov;
- 4 Profesorji so odgovorni za pripravo natančnega implementacijskega učnega načrta, vključno z uporabljenimi metodami, učnimi cilji itd.

A.3. | EVALVACIJA UČNEGA NAČRTA

- 1 Šole namenijo čas razjasnitvi kriterijev in standardov evalvacije (na začetku šolskega leta ali med šolskim letom);
- 1 Starši/skrbniki so informirani o ocenjevalnem sistemu na šoli; ta je dosegljiv tudi na spletni strani šole;
- 2 Profesorji namenijo čas pridobivanju povratnih informacij o rezultatih ocenjevanja in učnem procesu dijakov, skušajo razumeti osebne in družinske razmere, ki lahko vplivajo na ocene in učni proces vsakega izmed dijakov;
- 2 Profesorji namenijo čas refleksiji dijakov glede učnih preferenc, načinov in potreb, ki jih na podlagi povratnih informacij lahko izboljšajo;
- 2,3,4 Vrstniška evalvacija (lahko spada pod stopnje 2, 3 ali 4, odvisno od cilja in moči odločanja, dane dijakom). Stopnja 2 npr. pomeni, da je dijakom dana zgolj možnost, da izmenjajo informacije in vtise; pri stopnji 4 pa dijaki določijo evalvacijo;
- 4 Kontinuirana samoevalvacija z uporabo različnih orodij (načrti učenja, srečanja dijakov s profesorji in vrstniki, samoevalvacijski vprašalniki itd.), ki je odločilna za končni oceni ocenjevanja študentov.

A.4. | OBŠOLSKO IN ZUNAJŠOLSKO UČENJE/AKTIVNOSTI

- 1 Dijaki, starši/skrbniki in nepedagoški šolski delavci so po različnih kanalih (notranje šolsko gradivo/bilteni, Facebook, novičnik itd.) redno obveščeni o zunajšolskih aktivnostih na šoli; prav tako o urniku, vsebini in ciljih;
- 1 Dijaki so obveščeni o tem, katere obšolske aktivnosti bodo zagotovljene v prihodnjem šolskem letu;
- 2 Z dijaki in starši/skrbniki je vsako leto opravljena analiza potreb glede njihovih interesov in motiviranosti ter namenov obšolskih in zunajšolskih vsebin;
- 2 Starši/skrbniki se posvetujejo glede relevantnosti predlaganih obšolskih in zunajšolskih aktivnostih (na letnih srečanjih, ki jih spodbuja Svet šole);
- 3 Starše/skrbnike povabijo k aktivnejši vlogi na proslavah, ki jih organizira šola;
- 4 Svet staršev spodbuja zunajšolske aktivnosti;
- 4 Profesorji in nepedagoški šolski delavci izvajajo zunašolske aktivnosti, kot so npr. delavnice, pripovedovanje zgodb (angl. storytelling), gledališče, delavnice kuhanja, vrtnarjenja itd., da bi na ta način z dijaki delili svoje znanje in izkušnje;
- 4 Starši/skrbniki za dijake organizirajo usposabljanja na različne tematike.

B. ODLOČEVALSKI PROCES

Ta dimenzija/sklop zajema odločevalski proces, ki ni vezan na učenje v razredu ali na oddelčno oziroma šolsko raven, vključno s procesi, skozi katere so te odločitve implementirane ali evalvirane.

B.1. UPRAVLJANJE RAZREDA Podsklop zajema relevantne zadeve (poleg razvoja, implementacije in evalvacije učnega načrta), povezane z razredom, kot so npr. postopki in prakse v razredu, razreševanje konfliktov, organizacija prostora idr.

B.2. STRATEŠKO NAČRTOVANJE ŠOLE Podsklop predstavlja poglobljen okvir šole, ki vključuje postopke, važnejše cilje in predpise, prioritete, akcijske načrte, načrte proračuna ipd.

B.3. UPRAVLJANJE ŠOLE Podsklop zajema implementacijo strateških načrtov in politik, vključno z odločanjem glede vprašanj, kot so proračunski izdatki, človeški viri, drugi viri, urniki, odpiranje oziroma zapiranje natečajev, disciplinski ukrepi, razreševanje konfliktov idr.

B.4. SPREMLJANJE IN EVALVACIJA Podsklop zajema nadzor nad upravljanjem in organizacijsko uspešnostjo z namenom zagotavljanja najboljšega delovanja šole v interesu javnosti in v interesu šolske skupnosti; da šola dosega želene in načrtovane rezultate; in da postopa preudarno, etično in zakonito.

STOPNJE PARTICIPACIJE

0 Akterji ne sodelujejo   **1** Akterji so informirani   **2** Z akterji se posvetujejo   **3** Akterji so vključeni   **4** Akterji sodelujejo in sodeločajo (sami ali v sodelovanju z drugimi šolskimi akterji)

		ZAKAJ STE IZBRALI TO STOPNJO?				
		 0	 1	 2	 3	 4
DIJAKI	A1					
	A2					
	A3					
	A4					
PROFESORJI	A1					
	A2					
	A3					
	A4					
STARŠI/SKRBNIKI	A1					
	A2					
	A3					
	A4					
NEPEDAGOŠKI ŠOLSKI DELAVCI	A1					
	A2					
	A3					
	A4					

STOPNJE PARTICIPACIJE

- 0 Akterji ne sodelujejo
- 1 Akterji so informirani
- 2 Z akterji se posvetujejo
- 3 Akterji so vključeni
- 4 Akterji sodelujejo in soodločajo

NEKAJ PRIMEROV AKTIVNOSTI IN INICIATIV ZA VSAKO IZMED STOPENJ PARTICIPACIJE

B.1. | UPRAVLJANJE RAZREDA

- 1 Sestanki profesorjev in predstavnikov šole o obstoječih pravilih v razredu;
- 2 Profesorji namenijo čas temu, da dijake vprašajo, katera pravila se jim zdijo pomembna za upravljanje razreda;
- 2 Sestanki razreda/razredne ure, na katerih lahko dijaki predlagajo rešitve glede razreševanja obstoječih konfliktov;
- 3 Vsak razred ima določenega profesorja (lahko tudi razrednika), ki spodbuja participacijo dijakov pri vseh odločevalskih procesih, povezanih z njihovim razredom, in – ko je potrebno – predstavi njihove odločitve ali predloge relevantnim šolskim organom;
- 3,4 Profesorji ustvarijo priložnosti za dijake, da ti reflektirajo najpomembnejša razredna pravila, skupaj določijo pravila in jih po potrebi skupaj dopolnijo/popravijo/izboljšajo;
- 4 Dijaki in profesorji skupaj ustvarijo mehanizme in instrumente za skupno razreševanje konfliktov.

B.2. | STRATEŠKO NAČRTOVANJE ŠOLE

- 1 Šolski akterji so informirani glede šolskih politik in načrtov šole prek spletne strani, e-pošte, obstoječe mreže in izročkov;
- 2 Dijaki lahko sodelujejo pri posvetovanjih o najpomembnejših strateških dokumentih, kot so šolska pravila, nameni in cilji šolskega sistema ocenjevanja;
- 2 Procese posvetovanja glede šolskih politik in dokumentov z načrti šole izvedejo po različnih kanalih, kot so spletna stran, e-pošta, mreže, srečanja in vprašalniki;
- 4 Člani šolskih organov, v katerih imajo vsi deležniki svoje predstavnike z glasovalno pravico, v sodelovanju pripravijo strateške načrte oziroma dokumente.

B.3. | UPRAVLJANJE ŠOLE

- 1 Šolski akterji so redno obveščeni o šolskem proračunu in seznanjeni s situacijo glede načrtovanih aktivnosti;
- 2 Z dijaki in njihovimi družinami potekajo posvetovanja na letni ravni glede urnikov, odpiranja/zapiranja natečajev, disciplinskih ukrepov, preferenc in potreb glede reševanja konfliktov;
- 3 Ustrezen šolski organ dižake in profesorje povabi k sodelovanju razreševanja konfliktov.

B.4. | SPREMLJANJE IN EVALVACIJA

- 1 Poročila o samoevalvaciji šola objavi na spletni strani in/ali v tiskani različici;
- 2 O notranji evalvaciji se s šolskimi akterji posvetuje neposredno ali preko njihovih predstavnikov (dijaška skupnost, profesorji-koordinatorji, Svet staršev) s pomočjo analiz/fraziskav, intervjujev, fokusnih skupin itd;
- 2 S šolskimi akterji se posvetujejo o področjih, ki jih je treba upoštevati pri izvajanju samoevalvacije šole;
- 3 Dijaki sodelujejo tudi pri rednem ocenjevanju delovanja šole, na primer v okviru skupine, ki zbira in analizira podatke ali podpira pripravo osnutka poročila o oceni;
- 4 Vsi šolski akterji sodelujejo pri oblikovanju in izvajanju šolske samoevalvacije in spremljanju.

C. VPETOST V ŠIRŠE OKOLJE

Sklop sestavlja povezave in odnosi šole z drugimi družbenimi akterji, in sicer šolami, družbenimi skupinami, družinami, podjetji, javnimi institucijami in civilnodružbenimi (nevladnimi) organizacijami na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni.

C.1. ODNOSI ŠOLE Z BLIŽNJO OKOLICO IN SKUPNOSTMI Podsklop obsega aktivnosti, pobude, projekte in programe, ki povezujejo različne šole, skupine iz bližnje skupnosti, družine, civilnodružbene (nevladne) organizacije, podjetja in javne institucije iz šoli bližnje okolice/skupnosti glede podpore učenju, osebnostnemu razvoju, povezovanju in participaciji. Te aktivnosti lahko šola v svoji bližnji okolici spodbuja ali pa jih v/ali za šolo spodbujajo drugi akterji. To lahko vključuje: prostovoljstvo ali delovne izkušnje v lokalnem okolju; partnerstva šole s skupnostmi ali poslovna partnerstva; aktivnosti učnega načrta, katerih cilj je povezati dijake z različnimi obstoječimi izkušnjami in potrebami skupnosti; medkulturno učenje; lokalni načrt reševanja problemov skupnosti.

C.2. ODNOSI Z MEDNARODNO IN GLOBALNO SKUPNOSTJO Podsklop vključuje različne čezmejne šolske izmenjave, projekte in programe, ki spodbujajo učenje, osebni razvoj in povezovanje v vse bolj globaliziranem svetu, ki jih spodbujajo šole ali druge javne oz. zasebne inštitucije ali entitete (partnerji šole ali pa imajo v šoli določeno vlogo). Sem lahko prištevamo: mednarodne izmenjave dijakov, študijske obiske v tujini, jezikovne tečaje v tujini, mladinske izmenjave, ki jih organizirajo civilnodružbene organizacije, možnosti za mobilnost, ki jih izvajajo civilnodružbene (nevladne) organizacije, mednarodno prostovoljstvo ali delovne izkušnje.

STOPNJE PARTICIPACIJE

0 Akterji ne sodelujejo **1** Akterji so informirani **2** Z akterji se posvetujejo **3** Akterji so vključeni **4** Akterji sodelujejo in sodeločajo (sami ali v sodelovanju z drugimi šolskimi akterji)

		0		1		2		3		4		ZAKAJ STE IZBRALI TO STOPNJO?
												
DIJAKI	C1											
	C2											
PROFESORJI	C1											
	C2											
STARŠI/SKRBNIKI	C1											
	C2											
NEPEDAGOŠKI ŠOLSKI DELAVCI	C1											
	C2											

STOPNJE PARTICIPACIJE

- 0 Akterji ne sodelujejo
- 1 Akterji so informirani
- 2 Z akterji se posvetujejo
- 3 Akterji so vključeni
- 4 Akterji sodelujejo in soodločajo

NEKAJ PRIMEROV AKTIVNOSTI IN INICIATIV ZA VSAKO IZMED STOPENJ PARTICIPACIJE

C. 1. I ODNOSI ŠOLE Z BLIŽNJO OKOLICO IN SKUPNOSTMI

- 1 Akterji pridobijo informacije o aktivnostih, ki jih šola izvaja skupaj z lokalnimi civilnodružbenimi (nevladnimi) organizacijami po različnih kanalih (digitalni novičnik, e-pošta, Facebook itd.);
- 2 Šola letno izvaja anketo za zbiranje idej različnih šolskih akterjev šole glede aktivnosti, ki jih je mogoče razviti z lokalnimi civilnodružbenimi (nevladnimi) organizacijami, podjetji ali javnimi institucijami;
- 3 Profesorji dijake vključujejo v organizacijo dogodkov za skupnost in zagotavljajo prostor za osebne poglede dijakov;
- 3 Civilnodružbene (nevladne) organizacije povabijo dijake, da prispevajo k (splošni) organizaciji dogodkov in da sodelujejo pri lokalnih aktivnostih, ki so jih razvile skupaj s šolo, namenjene pa so lokalni skupnosti;
- 4 Profesorji se skupaj z dijaki odločijo, katere projekte je v lokalni skupnosti treba razviti;
- 4 Civilnodružbene (nevladne) organizacije in dijaki skupaj organizirajo mladinsko izmenjavo na nacionalni ravni, usposabljanje ali druge dejavnosti na šoli.

C.2. | ODNOSI Z MEDNARODNO IN GLOBALNO SKUPNOSTJO

- 1 Akterji pridobijo informacije o mednarodnih aktivnostih, ki jih spodbuja šola oziroma partnerski javni ali zasebni subjekti, po različnih kanalih (digitalni novičnik, Facebook itd.);
- 2 Akterji participirajo v delovni skupini, da bi podali ideje o tem, pri katerih dejavnosti na mednarodni ravni bi radi sodelovali;
- 3 Mladinske organizacije v partnerstvu s šolo razpišejo prijavo za udeležbo dijakov pri mednarodnih projektih (poletni tabori, mladinske izmenjave idr.);
- 4 Civilnodružbene (nevladne) organizacije in dijaki v šoli skupaj organizirajo mednarodne aktivnosti, kot so npr. mladinska izmenjava ali mednarodno usposabljanje;

D. INKLUZIJA

Ta sklop vključuje pravico, da morajo sodelovati vsi akterji brez diskriminacije, ne glede na njihov izvor, barvo kože, spol, veroizpoved ali prepričanje, jezik, politična prepričanja, družbeni izvor, status, lastnino itd. To pomeni, da so vsi posamezniki cenjeni, vsi imajo zagotovljene enake možnosti, odpravljajo se ovire do participacije na vseh ravneh (informiranost, posvetovanje, vključenost, sodelovanje in opolnomočenje).

Gre za transverzalno (prečno) dimenzijo, katere cilj je oceniti obstoj ustreznih mehanizmov za spodbujanje inkluzije oseb in skupin (med dijaki, profesorji, starši/skrbniki in nepedagoškega osebja), ki se soočajo s situacijami izključevanja, ter zagotoviti njihovo udeležbo v ostalih treh dimenzijah:

A -učnem procesu;

B - odločevalskem procesu;

C - vpetosti v širše okolje.

OPOMBA: Pred oceno tega sklopa je pomembno spodbujati refleksijo in identificirati šolske akterje, ki se soočajo z izključitvijo.

STOPNJE PARTICIPACIJE

Pri tem sklopu šole ne uporabljajo točkovanja od 0 do 4, pač pa samoocenjevanje poteka na naslednji način:

- 1 točka: ni mehanizmov za spodbujanje inkluzije;
- 2 točki: obstaja malo mehanizmov za spodbujanje inkluzije, ki jih moramo še izboljšati;
- 3 točke: obstajajo nekateri mehanizmi za spodbujanje inkluzije, ki jih moramo poglobiti in/ali razvejati;
- 4 točke: izvajajo se številni mehanizmi za spodbujanje inkluzije, ki delujejo precej dobro.

			ZAKAJ STE IZBRALI TO STOPNJO?			
			1	2	3	4
DIJAKI ☐ SKUPAJ	A					
	B					
	C					
PROFESORJI ☐ SKUPAJ	A					
	B					
	C					
STARŠI/SKRBNIKI ☐ SKUPAJ	A					
	B					
	C					
NEPEDAGOŠKI ŠOLSKI DELAVCI ☐ SKUPAJ	A					
	B					
	C					

NEKAJ PRIMEROV AKTIVNOSTI IN INICIATIV ZA VSAKO IZMED STOPENJ PARTICIPACIJE

DIMENZIJA/SKLOP A: UČNI PROCES

- Šolski kurikulum se razvija ob upoštevanju različnega družbenega, gospodarskega in kulturnega ozadja dijakov in drugih šolskih akterjev;
- Učni načrt vključuje predmete in dejavnosti s področij človekovih pravic, državljanske vzgoje in demokratične participacije;
- Šolske knjige so po potrebi dostopne tudi v Braillovi pisavi ali sintetiziranem govoru;
- Vsi šolski prostori so dostopni z invalidskim vozičkom;
- Obstaja podpora za dijake, ki živijo v ekonomsko slabšem položaju, da ti pridobijo vsa potrebna učna gradiva in knjige;
- Vsi učenci imajo dostop do pedagoške podpore, ki ustreza njihovim potrebam;
- Zunanjsolske in obšolske aktivnosti se načrtujejo in izvajajo ob upoštevanju posebnih potreb (kognitivnih, fizičnih, pa tudi potreb dijakov, ki živijo na podeželju, daleč od šole itd.);
- Pouk je načrtovan in se izvaja z uporabo inkluzivnega jezika (primer je spolom prijazna terminologija) ter inkluzivne metodologije, facilitacijski proces pa prilagojen, da ustreza specifičnim potrebam;
- Šola spodbuja izkustveno učenje in učenje z delom (angl. learning-by-doing), akterjem pa omogoča medsebojne stike in pospeševanje razumevanja različnih potreb, življenjskih razmer, kultur itd., s čimer se spodbujajo tudi medkulturni odnosi;
- Šolski akterji, vključno z pripadniki verskih in kulturnih manjšin, imajo možnost izraziti in deliti svojo kulturo, prepričanja in veroizpoved v učilnici ali pri zunanjsolskih ali obšolskih aktivnostih;
- Šole zagotavljajo, da imajo dijaki – tujci dostop do pouka ve inskega jezika za tujece;
- Stariši-tujci/skrbniki-tujci in dijaki – tujci, ki ne govorijo večinskega jezika šole gostiteljice, lahko svobodno uporabljajo svoj materni jezik, da bi komunicirali o svojem procesu učenja in integracije, šole pa so pripravljene to potrebo nasloviti;
- Šole so opremljene z multidisciplinarno ekipo, ki podpira družine pri obravnavi specifičnih učnih, čustvenih in socialnih potreb ali jih lahko kadarkoli po potrebi prenese na druge pristojne organe.

DIMENZIJA/SKLOP B: ODLOČEVALSKI PROCES

- Šola zagotavlja, da so vsi šolski predtavniški organi pripravljeni sprejeti posebne potrebe vseh ljudi ter spodbujati enak dostop do organov odločanja in postopkov;
- Manjšinske skupine se lahko svobodno organizirajo na formalen ali neformalen način, da je njihov glas v šolskih strukturah slišen;
- Šole ustvarijo pogoje, da profesorji in drugo osebje, ki v šoli delajo začasno, lahko sodelujejo pri odločanju;
- Odločevalske dejavnosti se načrtujejo in izvajajo z uporabo inkluzivnega jezika (primer je spolom prijazna terminologija), pa tudi z uporabo inkluzivnih metodologij in facilitacijskih procesov, ki ustrezajo specifičnim potrebam;
- Šolski strateški dokumenti in predpisi/regulative se razvijajo ob upoštevanju različnega družbenega, ekonomskega in kulturnega ozadja dijakov in drugih šolskih akterjev.

DIMENZIJA/SKLOP C: VPETOST V ŠIRŠE OKOLJE

- Obstaja podpora za dijake, ki živijo v ekonomsko slabšem položaju, da bi ti sodelovali pri različnih aktivnostih v okviru dimenzije/sklopa C (kot del širše skupnosti).
- Priložnosti participacije pri aktivnostih, ki spoštujejo načela enakih možnosti za vse in jih v partnerstvu spodbujajo šole, civilnodružbene (nevladne) organizacije, lokalne oblasti/skupnosti in drugi akterji v skupnosti.
- Aktivnosti, ki so jih v partnerstvu razvile šole, civilnodružbene (nevladne) organizacije, lokalne oblasti/skupnosti in drugi akterji skupnosti, se lotevajo vsebin in vprašanj inkluzije, spodbujajo ozaveščanje o obstoječi diskriminaciji, nasilju, ustrahovanju in drugih socialnih vprašanjih z izobraževanjem o človekovih pravicah.
- Šola zagotavlja, da aktivnosti s skupnostjo ali znotraj skupnosti ustrezajo posebnim potrebam vseh udeležencev.
- Šola podpira manjšinske skupine pri sodelovanju in/ali organizaciji aktivnosti s skupnostjo in za skupnost.

5. KAKO RAZUMETI IN INTERPRETIRATI REZULTATE

Po izpolnitvi vseh štirih tabel za samoocenjevanje, predstavljenih v prejšnjem poglavju, je čas, da **odkrijete splošno raven participacije vaše šole**.

Da bi to naredili, morate skupne ocene, ki jih je šola pridobila za vsako skupino šolskih akterjev v vsaki od štirih tabel za samoocenjevanje, prepisati v tabelo, predstavljeno zgoraj, in jih sešteti, da bi dobili skupne rezultate glede na skupino šolskih akterjev in glede na sklop/dimenzijo, nazadnje pa še skupni seštevek oz. skupni rezultat šole. Pridobljeni rezultati vam torej omogočajo **razumevanje pomena vsake skupine šolskih akterjev in vsake dimenzije/sklopa glede na stopnjo participacije šole**.

Kot je pojasnjeno v podpoglavju številka 3.1., je v primeru, da ste med procesom evalvacije izbrali opcijo »Ni informacij«, rezultat pri tisti poddimenziji/podsklopu enak rezultatu neparticipacije šolskega akterja, tj. 0.

	DIJAKI	PROFESORJI	STARŠI/ SKRBNIKI	NEPEDAGOŠKO OSEBJE	SKUPAJ
DIMENZIJA/SKLOP A UČNI PROCES/LEARNING					
DIMENZIJA/SKLOP A ODLOČEVALSKI PROCESS					
DIMENZIJA/SKLOP A VPETOST V ŠIRŠE OKOLJE					
DIMENZIJA/SKLOP A INKLUZIJA					
SKUPNI SEŠTEVEK					

Ne pozabite, da ta lestvica ni samo orodje, temveč **proces, povabilo šolam, da postanejo bolj participativne**. Rezultate je treba uporabiti kot inspiracijo za izboljšave, aktivno delovanje in preoblikovanje ter za samoocenitev šole, ne pa kot dejanja ali ravnanja šolskih akterjev.

Zdaj lahko določite splošno stopnjo participacije na vaši šoli, tako da ugotovite intervalno serijo, v kateri se nahaja vaš skupni rezultat:

0-54

PARTICIPACIJSKI
UČENEC

55-108

PARTICIPACIJSKI
VAJENEC

109-162

PARTICIPACIJSKI
MOJSTER

163-216

PARTICIPACIJSKI
ČARODEJ

0-54

PARTICIPACIJSKI
UČENEC

Vaša šola mora močno potrditi pri spodbujanju participacije in vključevanja vseh akterjev v različnih sklopih/dimenzijah odločanja. Reflektirajte in raziščite področje družbenega in političnega vpliva zaradi ne vključenosti različnih akterjev v odločanje na vaši šoli in pričnite s sprejemanjem prvih korakov k bolj demokratičnemu učnemu okolju in šoli. Začnete lahko z ugotavljanjem struktur in mehanizmov, ki omogočajo participacijo vsakega od akterjev, in njihovega delovanja. Pri kartiranju ne pozabite vključiti vseh akterjev. Korak za korakom in s pomočjo različnih informacij in posvetovalnih procesov lahko vidite, kako lahko spodbujate prvi stopnji participacije (informiranost in posvetovanje). Zakaj ne bi vsako leto znotraj izobraževalnih načrtov določili nekaj ukrepov, ki lahko prispevajo k temu?

55-108

PARTICIPACIJSKI
VAJENEC

Vaša šola je že začela s prvimi koraki glede vključevanja nekaterih akterjev v procese odločanja pri nekaterih šolskih zadevah, vendar je treba še veliko postoriti. Ob tem ste zagotovo že zaznali kompleksnost in težavnost vključevanja dijakov, profesorjev, nepedagoških šolskih delavcev in staršev/skrbnikov v teh procesih, četudi ste začeli slutiti, kako je lahko ta pot pomembna pri spreminjanju dinamike in vključevanja družin in širše skupnosti v šolsko življenje in odločitve. Na tej poti ne pozabite vključiti vseh akterjev – da bi korak za korakom izboljšali kakovost procesov informiranosti in posvetovanja ter ju dopolnili z na primer povečanjem števila akterjev in/ali ukrepov – ter pospeševati 3. in 4. stopnjo participacije (vključevanje in sodelovanje ter opolnomočenje). Zakaj ne bi ustvarili delovne skupine za zagon okrepitev in sistematiziranja tovrstne prakse?

109-162 PARTICIPACIJSKI MOJSTER

Vaša šola je že opredelila nekaj ukrepov in pripravila nekaj priložnosti vključevanja večine različnih šolskih akterjev v procese odločanja pri skoraj vseh odločitvah, povezanih z učenjem, odločanjem in odnosi s širšo skupnostjo. Zdaj je čas, da svoje prakse, pridobljeno znanje in svoja razmišljanja o vplivu participacije delite z različnimi šolami in začnete iskati prakse, instrumente in mehanizme, ki lahko prispevajo k povečanju kakovosti in morda pogostosti vašega truda glede participacije ter k prizadevanju, da bi postali še bolj participativna šola. Ali ste že razmišljali o pripravi posebnega strateškega akcijskega načrta za spodbujanje participacije in demokratičnih praks utrjevanja demokratične kulture v vaši šoli?

163-216 PARTICIPACIJSKI ČARODEJ

Vaša šola je z vključevanjem vseh akterjev pri večini odločitev, sprejetih v šoli, povezanih z učnim in odločevalskim procesom ter odnosi s širšo skupnostjo, sprejela trdne in kontinuirane korake v smeri demokratičnega učnega okolja in šole. Participacija je postala »modus operandi« vaše šole in je že organsko umeščena v šolo. Prepričajte se, da svoje prakse razširjate in jih naredite vidne drugim uporabnikom. Imate znanje (know-how) in izkušnje, ki lahko navdihnejo druge šole in jih pripeljejo k podobnim izzivom, ne le z izmenjavo praks in pridobljenega znanja, ampak tudi v obliki programov za razvoj veščin dijakov, profesorjev, staršev/ skrbnikov, šolskih odborov, nepedagoškega osebja itd. Ali ste kdaj pomislili na izvedbo evalvacije, ki bi se osredotočala predvsem na prakse, povezane s participacijo in demokracijo, in bi vam pomagala pridobiti globlji uvid na njen vpliv na družine, učni proces, družbeno in politično udejstvovanje dijakov? Če se odločite zanj, poskrbite, da bodo rezultati vodili k izboljšanju in inovativnosti vašega dela.

OPOMBA – KAKO IZRAČUNATI REZULTATE V SITUACIJAH, KO STE V EVALVACIJI UPORABILI OPREDELITEV »NI UPORABNA!«:

Kot je bilo pojasnjeno že na strani 11, kadar participacija staršev/skrbnikov ali nepedagoškega osebja ni uporabna oziroma primerna za vrednotenje določene dimenzije ali poddimenzije, ustrezen del tabele pa je izločen, morajo šole ustrezno zmanjšati najvišji možni rezultat, da bi ta ustrezal končnemu skupnemu seštevku v ustrezni intervalni seriji zgoraj. Če se je šola, na primer, odločila, da udeležba nepedagoškega osebja ni pomembna za vrednotenje poddimenzije A4, odšteje 4 točke od zgoraj predstavljene intervalne serije rezultatov. V tem primeru se ta spremeni: 0–50 (Učenec), 51–104 (Vajenec), 105–158 (Mojster), 159–212 (Čarovnik). Po drugi strani pa, če šola meni, da udeležba staršev/skrbnikov ni pomembna za vrednotenje vseh poddimenzij sklopa B, odšteje 16 točk (kar ustreza najvišjemu rezultatu, ki ga lahko dosežejo starši/skrbniki v dimenziji B). Intervalna serija se zato zopet spremeni, in sicer bi v tem primeru ta bila videti takole: 0–38 (Učenec), 39–92 (Vajenec), 93–146 (Mojster) in 147–200 (Čarovnik).

6. VPRAŠANJA ZA REFLEKSIJO

Za poglobitev razmisleka o participaciji v šoli lahko šole uporabijo naslednja vprašanja:

- Kako vaša šola razume participacijo?
- Kako se participacija zrcali v vaših strateških dokumentih? Kako se zrcali v notranjih pravilih? Kako to vpliva na način obravnave in udejanjanja participacije na šoli? Kakšna je povezava med razumevanjem participacije vaše šole, in projekti, ki jih šola razvija?
- Kadar pomislite na participacijo na vaši šoli, ali jo predvidite na inkluziven način? Kako bi lahko vaša šola poglobila to dimenzijo?
- Na kakšen način zunajšolska/širša skupnost dojema vaše razumevanje participacije? Kako to vpliva na dinamiko te skupnosti in na participacijo zunajšolske/širše skupnosti na vaši šoli?
- Kaj bi lahko bil izvor nižje stopnje participacije katere izmed skupin akterjev vaše šole? Kakšne ukrepe lahko šola sprejme za spodbujanje njihove participacije?

7. PROJEKT MREŽA PARTICIPATIVNIH DEMOKRATIČNIH ŠOL

Referenčna lestvica participativnih demokratičnih šol je intelektualni produkt dve leti trajajočega projekta **Mreža participativnih demokratičnih šol** (Network of Democratic Citizenship Schools), katerega namen je spodbujanje polne participacije mladih; to smo dosegli s pomočjo analiziranja in raziskave stanja, izmenjave dobrih praks ter eksperimentiranja z različnimi pristopi k šolski participaciji. Tako smo naredili tudi prve korake k vzpostavitvi Evropske mreže participativnih demokratičnih šol.

Projekt **Mreža participativnih demokratičnih šol** je podprt s strani evropske unije oziroma programa Erasmus + in je rezultat sodelovanja med tremi srednjimi šolami in tremi civilnodružbenimi (nevladnimi) organizacijami s Poljske, Portugalske in Slovenije. Ciljna skupina projekta je šolska skupnost, še posebej dijaki, a tudi profesorji, nepedagoško osebje in starši/skrbniki. Šolam bližnje skupnosti, kot so civilnodružbene (nevladne) organizacije, mladinske organizacije, občine, univerze, občani in drugi, so tudi vključene v projekt z zagotavljanjem podpore in povratnih informacij ter vključitvijo v načrtovanje in izvajanje lokalnih aktivnosti projekta.

V prizadevanjih za **spodbujanje aktivnega državljanstva mladih** z razvijanjem njihovega občutka pripadnosti šoli, lokalni, nacionalni, evropski in globalni skupnosti ter s spodbujanjem njihove participacije pri odločitvah, ki vplivajo na njihovo življenje, so partnerski timi, vključeni v ta projekt, med septembrom leta 2015 in avgustom leta 2017 razvijali številne skupne akcije z naslednjimi cilji:

- Razumeti, primerjati, zbirati in organizirati informacije o šolski participaciji v vsaki partnerski šoli in državi;
- Raziskati in preučiti različne modele participativnega in aktivnega državljanstva v šolah;
- Ustvariti referenčno lestvico participativnih demokratičnih šol;
- Odobriti strateške načrte, ki vsebujejo ukrepe, ki jih bo vsaka partnerska šolska skupnost uvedla, da bi se po referenčni lestvici participacije šol »povzpela«³ višje«³ (med in po obdobju izvajanja projekta);
- Zagon »Mreže participativnih demokratičnih šol«, ki bo na začetku vključevala tri v projekt vključene šolske skupnosti – te bodo delovale kot multiplikatorji, ki bodo spodbujali vključevanje drugih šol iz EU v mrežo.

8. PROJEKTNI PARTNERJI

ECOS – Cooperativa de Educação, Cooperação e Desenvolvimento, CRL (Portugalska) Promotor projekta

ECOS-ova ekipa je sestavljena iz multidisciplinarnega tima, ki se je izoblikovala skozi Gibanje mladinskih organizacij / Youth Organizations' Movement. Cilj ECOS-a je prispevati k novi razvojni paradigmi, ki temelji na dialogu, sodelovanju in izgradnji povezav zaupanja med različnimi družbenimi akterji na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni ter v okviru razvojnega sodelovanja. V tem kontekstu ECOS deluje kot katalizator učnih procesov, prostorov dialoga in sodelovanja, ki si skozi alternativne metodologije učenja in neformalnega izobraževanja prizadevajo za skupno participacijo za bolj vključujoč, demokratičen, pravičnejši in trajnostni razvoj naših skupnosti.

Več informacij: www.ecos.pt/

Kulturno izobraževalno društvo PiNA (Slovenija) Nevladna organizacija, partner projekta

PiNA preko povezovanja ključnih akterjev in promocije aktivne participacije v civilni družbi deluje na področjih krepitev nevladnega sektorja, razvoja kritične in odgovorne družbe ter mednarodnega razvojnega sodelovanja. Skozi čas je PiNA v lokalni skupnosti postala prepoznavna kot ena izmed referenčnih nevladnih organizacij v regiji. PiNA je dejavna tudi v številnih mrežah in iniciativah na nacionalnem nivoju in je pridobila status delovanja v javnem interesu.

Več informacij: www.pina.si

Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS (Poljska) Civilnodružbena (nevladna) organizacija, partner projektaprojekta

Misija civilnodružbene (nevladne) organizacije CRIS je pridobiti družbeni kapital ter navdihovati in podpirati aktivno državljanstvo. CRIS je nosilec inkubatorja nevladnih organizacij ter podpornega centra za lokalne voditelje in druge aktivne skupine. Poleg tega spodbuja partnerstva civilnodružbenih organizacij, podjetij in lokalnih oblasti, posebej z implementacijo modelov učinkovitega sodelovanja.

Več informacij: www.cris.org.pl/

Agrupamento de Escolas Pinheiro e Rosa AEPRosa (Portugalska) Partner projekta – šola

AEPRosa redstavlja skupino povezanih javnih šol, lociranih v občini Faro, na Portugalskem. Sestavlja jo devet šol, razpršenih med centrom in periferijo mesta Faro. AEPROSA zagotavlja izobraževanje od predšolske vzgoje do srednješolskega izobraževanja (splošno in poklicno/strokovno izobraževanje). Šola ima posebne enote/podružnice, prilagajene podpori vključevanja učencev z avtizmom ter drugimi učnimi težavami, in razvija projekte za spodbujanje vključevanja romskih učencev oziroma dijakov. Več informacij: www.aeprosta.pt/

Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper - Ginnasio Gian Rinaldo Carli Capodistria (Slovenija) Partner projekta – gimnazija

Gimnazija Gian Rinaldo Carli je manjša gimnazija v Kopru (Slovenija), namenjena pa je splošnemu izobraževanju dijakov. Njen učni načrt vključuje učenje tujih jezikov, naravoslovja in umetnosti. Na gimnaziji so osredotočeni na razvoj kompetenc, multietničnih aspektov in informatike. Eden izmed njenih ciljev je tudi razvijanje veščin, kot so npr. timsko delo dijakov in profesorjev, učenje dijakov, načini pravičnega učenja, uporaba pridobljenih kompetenc ter odprtost in toleranca do drugačnosti. Gimnazija je locirana na multietničnem in večjezičnem območju ter ima slovenske (država in občina) in italijanske ustanovitelje (Italijanska samoupravna narodna skupnost). Več informacij www.ginnasio-carli.si/

IV Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika (Poljska) artner projekta – srednja šola

IV Liceum je srednja šola iz Rybnika na Poljskem, ki ima približno 400 dijakov. Po njihovem prepričanju mora šola poskrbeti za kompleksno rast mladega človeka – zagotavljati možnosti in inspiracijo za intelektualni in osebni razvoj dijakov. Dijaki imajo tako številne možnosti – sodelovanje pri mednarodnih projektih, dodatne tečaje in usposabljanja, ki jih vodijo univerzitetni profesorji, izvajanje projektov in pobud v skladu z izraženimi interesi in mnogo drugega.

Več informacij: ivlorybnik.pl/

9. VIRI IN LITERATURA

- Bäckman, E., & Trafford, B. (2006). Democratic Governance of Schools. Strasbourg: Council of Europe.
- Brander, P., De Witte L., Ghanea N., Gomes R., Keen E., Nikitina A., Pinkeviciute J. Compass - Manual for human rights education with young people. Strasbourg: Council of Europe. 2012. Dosegljivo na: <http://eycb.coe.int/compass/>
- Citizens as Partners- OECD Handbook on information, consultation and public participation in policy-making. OECD: Paris. 2001. Dosegljivo na: <http://www.oecd.org/gov/digital-government/2536857.pdf>
- Conley, S. Review of Research on Teacher Participation in School Decision Making. Review of Research in Education. Vol. 17 (1991), pp. 225-266. American Educational Research Association. Dosegljivo na: <https://www.jstor.org/publisher/aera>
- Cotton, K. and Wiklund, K. Parent. Involvement in Education. Dosegljivo na: <http://www.nwrel.org/scpd/sirs/3/cu6.html> 1989
- Deschenes, S., Little, P.; Grossman, J., Arbreton, A. Participation over Time: Keeping Youth Engaged from Middle School to High School. Afterschool Matters, n12 p1-8. 2010. Dosegljivo na: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1068341.pdf>
- Dürr, K. (2004). Education for Democratic Citizenship 2001-2004. The School: A Democratic Learning Community. The All-European Study on Pupils' Participation in School. Strasbourg: Council of Europe.
- Goz'dzik-Ormel, Z. (2008) HAVE YOUR SAY! Manual on the revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. Strasbourg: Directorate of Youth and Sport European Youth Centre, Council of Europe. Dosegljivo na: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Publications/Have_your_say_en.pdf
- Hart, R. A. (1992). Children's Participation: From Tokenism to Citizenship. Florence: United Nations Children's Fund. Dosegljivo na: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf
- Human Rights Education in the School Systems of Europe, Central Asia and North America: A Compendium of Good Practice Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights. ODIHR. 2009. Dosegljivo na: <https://www.osce.org/odihr/39006?download=true>
- Lara, A. (2016) Gestão Escolar: A participação das famílias. Trabalho no âmbito do mestrado em Gestão e Administração Escolar, Escola Superior de Educação e Comunicação, Universidade do Algarve
- Leung, Yan Wing; Yuen, Timothy Wai Wa; Cheng, Eric Chi Keung; Chow, Joseph Kui Foon. Is Student Participation in School Governance a "Mission Impossible"? Journal of Social Science Education, v13 n4 p26-40 Win 2014. Consultado a 7 de Junho de 2016. Dosegljivo na: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1101965>
- Mathieson, J., Popay, J., Enoch, E., Escorel S., Hernandez M., Johnston H. and Rispel L. Social Exclusion Meaning, measurement and experience and links to health inequalities A review of literature. Dosegljivo na: http://www.who.int/social_determinants/media/sek_n_meaning_measurement_experience_2008.pdf.pdf
- Mathieson, J., Popay, J., Enoch, E., Escorel S., Hernandez M., Johnston H. and Rispel L. Understanding and Tackling Social Exclusion Final Report to the WHO Commission on Social Determinants of Health From the Social Exclusion Knowledge Network February 2008 Dosegljivo na: http://www.who.int/social_determinants/knowledge_networks/final_reports/sek_n_final%20report_042008.pdf?ua=1
- People & participation. How to put citizens at the heart of decision-making. Involve. 2005. Available at: <http://www.involve.org.uk/wp-content/uploads/2011/03/People-and-Participation.pdf>
- Morgado, A. Partilha de poderes com os jovens no espaço escolar: uma experiência de inclusão para a participação democrática. Dissertação de Mestrado em Educação Interdisciplinar (defesa pública a ser realizada). Instituto de Educação, Universidade de Lisboa: Lisboa.
- Silva Rodrigues, G. O Papel do Diretor de Turma na Autonomia: estudo de caso numa Escola Secundária". Lisbon. Dosegljivo na: https://repositorioaberto.uab.pt/bitstream/10400.2/2146/1/Dissertacao-Guilherme_Vjuri-final.pdf
- Povzetek razprav s strokovne delavnice o pravici do sodelovanja pri javnih zadevah. Letno poročilo Urada Visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice ter poročila Urada visokega komisarja in Generalnega sekretarja o spodbujanju in varstvu vseh človekovih pravic, civilnih, političnih, gospodarskih, socialnih in kulturnih pravic, vključno s pravico do razvoja Dosegljivo na: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/RightToParticipate.aspx>
- What is Good Governance? United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Dosegljivo na: <http://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>

Spletne strani

- The Glossary of Education Reform. Dosegljivo na: <http://edglossary.org/>
- Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo, in sicer:
  - Koncept odločanja/upravljanja. Dosegljivo na: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/quality-framework/technical-notes/concept-of-governance/>
  - Učni načrt. Dosegljivo na: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/quality-framework/core-resources/curriculum/>
  - Izključevanje v izobraževalnem sistemu. Dosegljivo na: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/quality-framework/technical-notes/exclusion-in-education/>
  - Socialna/družbena izključenost. Dosegljivo na: http://www.who.int/social_determinants/themes/social_exclusion/en/
  - Pravica do izobraževanja. Dosegljivo na: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/right-to-education/>

Nacionalna in mednarodna zakonodaja, smernice in sklici

- Listina Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in učenju človekovih pravic. 2010. Dosegljivo na: <https://rm.coe.int/16803034e5>
- Konvencija o otrokovih pravicah. Generalna skupščina Združenih narodov. 1989. Dosegljivo na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/>
- Splošna deklaracija človekovih pravic. Generalna skupščina Združenih narodov. 1948. Dosegljivo na: http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/slv.pdf
- Državlansko izobraževanje – smernice. Generalni direktorat Republike Portugalske za izobraževanje. 2012. Dosegljivo samo v portugalščini na: http://www.dge.mec.pt/sites/default/files/ECidadania/Docs_referencia/educacao_para_cidadania_linhas_orientadoras_nov2013.pdf
- Analiza kakovosti splošnega izobraževanja/diagnozni okvir. Dosegljivo na: http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/pdf/GEQAF_-_English.pdf
- Svet Evrope: Priporočilo državam članicam o ukrepih za boj proti diskriminaciji na osnovi spolne usmerjenosti ali spolne identitete. Dosegljivo na: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec\(2010\)5&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorIntranet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2010)5&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorIntranet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true)
- Svet Evrope: Priporočilo državam članicam o izobraževanju za demokratično državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah. Dosegljivo na: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec\(2010\)7&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorIntranet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2010)7&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorIntranet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true)
- Merila za razvoj izobraževanja – predšolska vzgoja, osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje. Ministrstvo Republike Portugalske za izobraževanje. Dosegljivo v portugalščini na: http://www.dge.mec.pt/sites/default/files/ECidadania/educacao_desenvolvimento/referencial_educacao_desenvolvimento_consulta_publica.pdf

Šolski dokumenti

- Pogodba o avtonomnosti. Šola »Most«. Dosegljivo samo v portugalščini na: <http://www.escoladaponte.pt/ficheiros/doc/orienta/CA.pdf>
- Izobraževalni projekt 2014-2018. Šolski center Manuel Teixeira Gomes. Dosegljivo samo v portugalščini na: <http://www.aemtg.pt/projeto-educativo/>
- Izobraževalni projekt 2015-2018. Šolski center Pinheiro e Rosa. Dosegljivo samo v portugalščini na: <http://www.aeprosa.pt/142/projeto-educativo>
- Izobraževalni projekt. Šola »Most«. Dosegljivo samo v portugalščini na: <http://www.escoladaponte.pt/ficheiros/doc/orienta/PE.pdf>
- Interna pravila. Šolski center Pinheiro e Rosa. Dosegljivo samo v portugalščini na: <http://www.aeprosa.pt/25/regulamento-interno>
- Interna pravila. Šolski center Manuel Teixeira Gomes. Dosegljivo samo v portugalščini na: <http://www.aemtg.pt/regulamento-interno/>
- Interna pravila. Šola »Most«. Dosegljivo samo v portugalščini na: <http://www.escoladaponte.pt/ficheiros/doc/orienta/RI.pdf>

KONTAKTI

Kulturno izobraževalno društvo PiNA

Gregorčičeva 6
6000 Koper, Slovenija
E-mail: info@pina.si
Tel: +386 5 63 00 320

Gimnazija Gian Rinaldo Carli / Ginnasio Gian Rinaldo Carli

Gimnazijski trg 7
6000 Koper, Slovenija
E-mail: ginnasio.carli@guest.arnes.si
Tel.: +386 5 62 09 620, +386 5 62 09 621

ECOS - Cooperative of Education,
Cooperation and Development, CRL

Universidade do Algarve
Campus de Gambelas, Pavilhão A5
8005 - 139 Faro, Portugal
E-mail: geral@ecos.pt
Tel: +351 966 669 345
Tel: +351 966 669 345

»Nekatere šole so kletke, spet druge so krila, ki niso zaljubljene v ptice iz kletk. Ljubijo ptice, ki letijo. Obstajajo zato, da bi ptice spodbujale k letenju. Ne morejo učiti letenja, ker je letenje nekaj, s čimer se ptice rodijo. Letenje je nekaj, česar ni mogoče učiti; lahko se ga le spodbuja.«

Rubem Alves,
filozof, učitelj, pisatelj, psihoanalist in teolog

KOORDINACIJA: PARTNERJI PROJEKTA:

PROJEKT JE PODPRT S STRANI/PROGRAMA:

